

Havis Amandan pyhyys ja symboliikka jääkiekon kultajuhlissa

Ester Savela

Kandidaatintutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Ester Savela

Havis Amandan pyhyys ja symboliikka jääkiekon kultajuhlissa

Sivumäärät: 23 sivua

Tutkielmassa tarkastellaan Havis Amanda -patsasta ja sen muuttumista pyhäksi paikaksi jääkiekon maailmanmestaruusjuhlien yhteydessä. Tutkimuskysymyksenä on, miten Havis Amandan pyhyys rakentuu kultajuhlissa rituaalisten, karnevalististen ja vernakulaarien toimintojen kautta. Tutkimuksen kohteena ovat ne juhlakäytännöt, joiden kautta kansalaiset ottavat Havis Amandan haltuun ja antavat sille erityisen symbolisen merkityksen. Pyhyiden rakentumista tutkitaan vuosien 2019 ja 2022 kultajuhlissa tuotetusta visuaalisesta materiaalista. Metodologia perustuu teoriaohjaavaan sisällönanalyysiin, joka mahdollistaa visuaalisen aineiston tarkastelun kulttuurisessa kontekstissa. Analyysia ohjaavina käsitteinä toimivat, pyhä, vernakulaari, rituaali ja karnevalismi.

Tutkielman johtopäätöksenä voidaan todeta, että kultajuhla on esimerkki vernakulaarisista juhla-kulttuurista, jossa kansallinen identiteetti ei ole pelkästään symbolinen vaan elävä ja dynaaminen, yhteisön toiminnan ja rituaalien kautta syntyvä ilmiö. Havis Amanda ei ole vain taideteos, vaan se toimii pyhänä paikkana, jossa yhteisön normit hälvenevät ja tilalle astuvat yhteinen riemu ja kansallinen ylpeys. Juhla ilmentää yhteisön määrittämää pyhyyttä, joka vahvistaa kollektiivista identiteettiä ja kansallista yhtenäisyyttä. Tällöin pyhyys ei ole sidoksissa uskonnollisiin tai virallisiin sääntöihin, vaan se rakentuu kansan itsensä luomista käytännöistä ja rituaaleista. Havis Amandan kultajuhla havainnollistaa, kuinka kansan voima voi ylittää viranomaisten asettamat rajat ja muokata kulttuurista ilmaisuun.

Avainsanat: Havis Amanda, kultajuhla, pyhä, symboliikka, rituaalit, karnevalismi, vernakulaari, kansallinen identiteetti, yhteisöllisyys

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimuksen aihe ja lähtökohdat	5
1.2	Havis Amanda juhlapaikkana	6
1.3	Tutkimuskysymykset	7
1.4	Aiempi tutkimus	7
1.5	Aineiston muodostaminen	8
1.6	Metodologia	9
1.7	Tutkimusetiikka	10
2	Teoreettinen viitekehys	12
2.1	Pyhä	12
2.2	Rituaalit	13
2.3	Karnevaali	14
2.4	Vernakulaari	15
3	Aineiston analyysi	16
3.1	Karnevalismi ja normien rikkominen	16
3.2	Kultajuhlien rituaalit	19
3.3	Vernakulaari juhlinta ja kansallinen identiteetti	21
3.4	Havis Amandan pyhyys ja symboliikka	23
4	Johtopäätökset ja yhteenveto	26
	Lähdeluettelo	28
	Liite 1. Kuva-aineisto	31

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen aihe ja lähtökohdat

Jääkiekko on yksi tärkeimmistä urheilulajeista suomalaisille niin urheilijoiden kuin katsojienkin näkökulmasta. Varsinkin maailmanmestaruuskisat kiinnostavat suurta osaa koko kansasta. Jääkiekko onkin Suomen suosituin urheilulaji katsojamäärien ja mediahuomion perusteella (Isotalo 2021, 22). Lajin vahva asema selittyy sekä otollisilla ilmasto-olosuhteilla (Beiner 2001, 15) että kansainvälisellä menestyksellä. Suomi on voittanut neljä maailmanmestaruutta, joista kaksi viimeisintä vuosina 2019 ja 2022 (Aykroyd 2023). Kokoonsa nähden Suomen menestys urheilussa ja varsinkin jääkiekossa on merkittävää, ja siksi jokainen maailmanmestausvoitto koetaan koko kansan asiana.

Finaalin jälkeinen kokoontuminen torille, niin sanottu "Torilla tavataan" -ilmiö, on muodostunut vahvaksi kansanjuhlan perinteeksi erityisesti jääkiekon yhteydessä. Ilmiö ilmenee myös muissa kansallisesti merkittävissä hetkissä, mutta juuri jääkiekon kultajuhlat keräävät poikkeuksellisen suuria ihmisjoukkoja yhteen, erityisesti Helsingin Kauppatorille Havis Amandan luokse. Tällöin veistos ei toimi ainoastaan juhlan fyysisenä keskipisteenä, vaan se on myös merkittävä osana yhteisöllistä juhlakokemusta.

Ville Vallgrenin (1855–1940) suunnittelema Havis Amanda -veistos ”Manta” julkistettiin Helsingin kauppatorilla vuonna 1908 ja se on ollut kiivaan keskustelun kohteena koko olemassaolonsa ajan. Yli satavuotisen historiansa aikana veistos on saanut paljon kritiikkiä; varsinkin julkistuksen aikaan 1900-luvun alkupuolella aikalaisnaisasialiike kommentoi veistoksen siveellisyyttä (Viholainen 2020). Nykyään veistos on kuitenkin yleisesti hyvin koko kansan pitämä ja se toimii monen kansanjuhlan juhlapaikkana, vapusta urheilukarnevaaleihin.

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen Havis Amandaa jääkiekon kultajuhlien pyhänä juhlapaikkana vuosina 2019 ja 2022 niistä tuotetun kuvamateriaalin avulla. Tutkin, miten Havis Amandan pyhyys rakentuu juhlassa, keskittyen juhlijoiden vaatetukseen, eleisiin ja rituaaleihin. Sen lisäksi kiinnitän analyysissäni huomiota kansanjuhlaan karnevaalina ja vernakulaarina, eli kansan omaehtoisena, toimintana sekä siihen, miten pyhyys rakentuu näiden näkökulmien kautta. Vuoden 2011 Suomen toisen maailmanmestaruusvoiton jälkeen Torilla tavataan -ilmiö on jatkanut kasvamistaan. Viimeaikaisuuden ja suuren mediahuomion takia valitsin siis käsiteltäväksi juuri vuosien 2019 ja 2022 kultajuhlat.

Ilmiö on todella laaja, ja se on levinnyt urheilun kultajuhlista ihan kaikenlaisiin merkittävien saavutusten juhlimiseen, mutta valitsin juuri jääkiekon kultajuhlat niiden suuren huomion ja suosion takia. Aiheessa minua erityisesti kiinnostaa se, miten Havis Amanda on juhlijoiden omaehtoisesti valitsema juhlapaikka. Kiinnostavaa on myös se, miten kultajuhlien kaltaisissa tapahtumissa syntyy hetkellisesti kansanomaista pyhyttä. Havis Amandan ympärille kokoontuminen ei ole vain juhlimista, vaan siinä on myös rituaalisia piirteitä. Hetkellisesti suihkulähteestä ja sitä ympäröivästä tilasta muodostuu pyhä paikka, jossa juhlijoiden yhteisöllinen kokemus ja hurmos rakentavat eräänlaista arjesta poikkeavaa, jaettua merkityksen tunnetta. Tämä pyhyden kokemus syntyy spontaanisti, ilman virallista instituutiota, mikä tekee siitä mielenkiintoisen esimerkin vernakulaarista pyhästä.

1.2 Havis Amanda juhlapaikkana

Vaikka tämä tutkielma keskittyy vuosien 2019 ja 2022 maailmanmestaruusjuhliin, Havis Amanda on ollut keskeinen juhlapaikka suomalaisessa jääkiekkokulttuurissa jo aiemmin. Erityisesti vuosien 1995 ja 2011 mestaruusvoitot kokosivat juhlivaa kansaa Helsingin Kauppatorille. Vuonna 2011 jopa yli 100 000 ihmistä oli saapunut Kauppatorille juhlimaan kultaa, ja väkijoukko ylettyi Havis Amandalle asti (Kilpamäki 2019). Tällöin veistoksesta muodostui osa jääkiekkujuhlan tilaa. Sosiaalinen media on vahvistanut veistoksen aseman osana juhlimista, mistä esimerkkinä toimii vuoden 2011 kultajuhlista noussut ikoninen Torille-meemi, jossa paidaton mies heiluttaa Suomen lippua patsaan edustalla (Leinonen 2016).

Havis Amandan roolia juhlien keskipisteenä selittävät monet tekijät. Patsaan feminiininen hahmo erottuu lähialueen miesmuistomerkeistä, ja sen herättämät tunteet ja keskustelu ovat olleet osa sen historiaa alusta saakka. Erityisesti vapun juhlintaan liittyvä karnevalistinen perinne on jo ennen jääkiekkomenestystä liittännyt veistoksen hurmukseen, kehollisuuteen ja normien tilapäiseen purkamiseen. Allas ympärillä mahdollistaa osallistumisen kehollisesti, esimerkiksi uiden, tanssien tai kiiveten, ja tuo kokemukseen visuaalista näyttävyttä. Lisäksi patsaan sijainti Kauppatorin laidalla tekee siitä luontevan kohteen spontaanille juhlakokoontumiselle.

Nämä kulttuuriset ja tilalliset ominaisuudet luovat perustan sille, miksi juuri Havis Amanda on noussut keskeiseksi juhlapaikaksi. Tutkielmassa keskitytään siihen, kuinka tämä asema ilmenee ja rakentuu visuaalisen aineiston kautta vuosien 2019 ja 2022 juhlissa, jolloin juhlarituaalit ovat jo vakiintuneet ja dokumentoitu monipuolisesti.

1.3 Tutkimuskysymykset

Tutkielmassani käsittelen aihetta yhden pääkysymyksen ja kahden sitä tarkentavan kysymyksen avulla. Pääkysymyksessä kiteytyy tutkielmani ensisijainen intressi, miten Havis Amandan pyhyys rakentuu kultajuhlissa. Kysymystä on kuitenkin tarkennettava kahdella lisäkysymyksellä, jotta aihetta voidaan analysoida juuri näistä näkökulmista ja tarpeeksi rajattuna. Tutkimuskysymyksinäni ovat seuraavat kysymykset:

Miten Havis Amandan pyhyys rakentuu kultajuhlissa?

- a. Millaisia rituaalisia ja karnevalistisia muotoja kultajuhlat saavat Havis Amandan patsaalla?
- b. Millaista symboliikkaa kultajuhlissa rakentuu?

Näiden kysymysten avulla rajaan tutkielman tarkastelukulmaa ja keskityn siihen, miten Havis Amanda saa erityisen merkityksen kultajuhlien yhteydessä. Huomioni kohdistuu erityisesti rituaalisiin käytäntöihin, juhlijoiden visuaaliseen ilmaisuun ja yhteisöllisiin eleisiin, jotka rakentavat ja vahvistavat patsaaseen liitettyä symboliikkaa.

1.4 Aiempi tutkimus

Havis Amandasta on tehty aiempaa tutkimusta sen kiistellystä historiasta ainakin kahdesta eri näkökulmasta. Aila Viholainen (2020) avaa artikkelissaan ”*Havis Amanda ja aikalaisnaisliikkeen julkiset tulkinnat, kuvitelmat ja uskonto*” aikalaisnaisasioliikkeiden naisten Havis Amandasta käymää keskustelua naiseudesta veistoksen julkistamisen aikoihin. Viholaisen mukaan Havis Amandaa pidettiin veistoksen julkaisuajaksi uhkana sen aikaisille naisasioliikkeille, sillä se edusti vastakohtaa heidän arvoilleen. Harri Kalha (2008) käsittelee teoksessaan *Tapaus Havis Amanda* veistoksen aiheuttamaa keskustelua siveellisyydestä ja sukupuolesta. Havis Amandaa pidettiin Kalhan mukaan epäjalona ja suomalaisia kauneusihanteita rikkovana, rivona ja rumana, ja veistos haluttiin poistaa kaupunkikuvasta vääränlaisen naiskuvan takia. Molemmissa teksteissä keskitytään Havis Amandan esittämään naiseuteen ja ristiriitaan patsaan julkaisuajan aikaisiin arvoihin suomalaisessa yhteiskunnassa.

Kasper Saarisen (2019) pro gradu -tutkielma ”*Jääkiekko on meitä suomalaisia yhdistävä asia*” – *Suomalaisten nuorten perustelut jääkiekosta kansallisena symbolina* käsittelee jääkiekkoa suomalaisia yhdistävänä asiana. Saarisen pro gradu -tutkielmassa on hieman mainintoja kultajuhlissa, joita kuvataan tekstissä kansanjuhlin. Saarisen tutkimuksessa mainitut kansanjuhlat ovat kaupungin järjestämiä eivätkä ihmisten vernakulaaria toimintaa,

mikä taas kiinnostaa minua enemmän tutkielmassani. Hänen gradussaan kuitenkin tuodaan ilmi jääkiekkoon liittyvän pukeutumisen ja symboliikan merkitykset kansalliselle identiteetille ja yhteisöllisyydelle, mitä käytän hyödyksi tutkielmassani.

Vaikka esimerkiksi Viholainen ja Kalha ovat tutkineet Havis Amandaa, he eivät kuitenkaan käsittele tai tutki Havis Amandaa paikkana tai millään tavoin pyhänä, joten tutkielmani tuo uuden näkökulman aiheeseen. Heidän käsittelemänsä keskustelu naiseudesta ja rivoudesta ei sinällään liity minun aiheeseeni, vaikka Havis Amandan koskettaminen ja halailu on osa kultajuhlien rituaaleja. Termi naiseus kuitenkin nousee esiin tutkielmassani. Naiseus on kulttuurisesti, kehollisesti ja symbolisesti rakentuva käsite, joka ei palaudu yksiselitteisesti biologiseen sukupuoleen. Se asettuu "naisen" ja "naisellisen" väliin ja sisältää sekä sosiaalisesti tuotettuja että henkilökohtaisesti koettuja merkityksiä. Naiseus voi näyttäytyä sekä olemuksellisenä että valinnanvaraisena tyylinä, ja siihen liittyy usein odotuksia, representaatioita ja ristiriitaisuuksia. (Gordon 2001, 12–13). Saarisen gradussa tutkitaan kultajuhlia ja symboliikkaa, mutta keskittyen eri asioihin kuin tämä tutkielma. Saarinen ei tutki kansan itse järjestämiä kultajuhlia, ja hän keskittyy jääkiekkoon symbolina suomalaisille. Näkökulmani aiheeseen avaa uusia näkökulmia Havis Amandan merkityksestä juhlapaikkana jääkiekon kultajuhlissa kulttuurien tutkimuksen näkökulmasta.

1.5 Aineiston muodostaminen

Aineistona käytän kultajuhlista tuotettua kuva- ja videomateriaalia, joka löytyy lehtien verkkosivuilta ja YouTubesta julkisena. Käyttämäni kuvalähteet ovat esitetty liitteessä 1. Valitsemani aineiston kuvat ovat kaikki Havis Amandasta ja sen ympärillä juhlivista jääkiekkofaneista kultajuhlien aikana vuosina 2019 ja 2022. Kuvia on kahdelta eri vuodelta, jotta on mahdollista tulkita niiden mahdollisia yhtäläisyyksiä ja eroja, ja siten saada kokonaiskuva juhlinnan luonteesta. Aineistossani on yhteensä kymmenen kuvaa, viisi vuodelta 2019 ja viisi vuodelta 2022. Aineiston valinta perustuu siihen, että valitsemani kymmenen kuvaa tarjoavat riittävästi tietoa kultajuhlien luonteen ja Havis Amandan ympärillä juhlivien jääkiekkofanien toiminnan analysoimiseen. Kuvien määrä on tutkielman kannalta riittävä, sillä kuvamateriaali on sisällöllisesti toistuvaa ja on siten tarpeeksi kyllästynyttä yleistettävän tiedon tuottamiseen (Eskola & Suoranta 1998, 63). Osa kuvista näyttää patsaan kokonaisuudessaan yhdessä suuren juhlijajoukon kanssa, kun taas toisissa keskitytään patsaan päälle kiivenneisiin juhlijoihin lähietäisyydeltä. Kuvamateriaali on kerätty Yleisradion (Yle), Iltasanomien, Hämeen Sanomien, Jatkoaika.fi:n ja MTV Uutisten verkkosivuilta, ja ne ovat useiden eri valokuvaajien ottamia. Valitsin aineiston tarkoituksella

eri medioista ja kuvaajien näkökulmista, jotta lopullinen kuvakokoelma olisi mahdollisimman monipuolinen

Kuvien rinnalla analysoin käyttäjän Timo Wilderness Youtube-videota *ICE HOCKEY CHAMPIONSHIP TO FINLAND 2019 (WTF: Welcome To Finland #14)*. Wilderness:n video vuodelta 2019 dokumentoi kultajuhlia yön yli, kuvaten juhlan kulkua, tunnelmaa ja äänimaisemaa. Vaikka videossa näkyy myös muuta ympäristöä Helsingistä kuin Havis Amanda, sen painopiste on patsaalla tapahtuvassa juhlimisessa. Video täydentää valokuvamateriaalia tuomalla analyysiin mukaan liikkuvan kuvan, äänen sekä juhlan rytmin ja kehityksen. Yhdessä valokuvat ja video muodostavat aineiston, jonka avulla on mahdollista tarkastella Havis Amandan ympärille rakentuvaa yhteisöllistä juhlaa sekä siinä ilmeneviä rituaalisia, karnevalistisia ja symbolisia piirteitä.

1.6 Metodologia

Analyysimenetelmänä käytän teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä, koska se mahdollistaa visuaalisen aineiston systemaattisen tarkastelun laadullisen tutkimuksen kehyksessä. Sisällönanalyysin avulla on mahdollista jäsentää ja tulkita aineistosta löytyviä merkityksiä, jotka liittyvät Havis Amandan rooliin ja merkitykseen kultajuhlien kontekstissa. Analyysin tavoitteena on rakentaa kokonaisvaltainen kuva siitä, millä tavoin patsas saa erityistä symbolista arvoa ja miten siihen liitetään pyhyden kaltaisia merkityksiä juhlan aikana.

Käyttämäni sisällönanalyysi on teoriaohjaavaa, mikä tarkoittaa, että analyysin lähtökohtana ovat aineistosta esiin nousevat havainnot, mutta ne liitetään aiemmin esitettyihin teoreettisiin käsitteisiin ja tutkimuksiin (Tuomi & Sarajärvi 2018, 133). Teoreettiset käsitteet, kuten pyhä, rituaali, symboliikka, vernakulaari ja karnevalismi, toimivat apuna analyysissä ja auttavat jäsentämään aineiston merkityksiä kulttuurisessa kontekstissaan.

Hyödynnän analyysissä aineistolähtöistä koodausta, jossa tunnistan ja nimeän aineistossa esiintyviä ilmiöitä, eleitä, esineitä ja tapahtumia, jotka liittyvät tutkimuskysymyksiini. Koodauksen avulla muodostan alaluokkia ja niiden pohjalta yläluokkia, jotka kuvaavat toistuvia teemoja ja merkityksiä. Kokoan lopuksi toistuvat teemat taulukkoon, josta voi tarkastella elementtien yleisyyttä aineistossa. Koska pelkkä koodaus ei vielä muodosta varsinaista analyysiä, yhdistän koodauksen tulokset tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin sekä juhlan kontekstiin. Näin muodostuu kokonaisuus, jonka kautta on mahdollista ymmärtää, millä tavoin pyhyys ja yhteisöllinen merkityksellisyys rakentuu Havis Amandan ympärille.

Taulukossa käytän väriteemoittelua havainnollistaakseni visuaalisesti niitä kokonaisuuksia, joihin yksittäiset yläluokat liittyvät. Värit perustuvat teemojen sisällölliseen samankaltaisuuteen ja jakautuvat kolmeen pääluokkaan. Vihreällä on merkattuna toiminta suhteessa patsaaseen, sinisellä kehollinen koristautuminen ja symbolinen pukeutuminen sekä punaisella juhlan ilmaiseminen ja jakaminen. Väriteemoittelu tukee koodauksen pohjalta tehtävää teemoittelua ja auttaa hahmottamaan, miten yksittäiset ilmiöt kytkeytyvät laajempiin rituaalisiin ja karnevalistisiin kokonaisuuksiin.

Menetelmä soveltuu hyvin tutkielmaani, koska se mahdollistaa paitsi yksittäisten ilmiöiden tunnistamisen visuaalisesta aineistosta, myös niiden syvällisemmän kulttuurisen ja symbolisen tulkinnan. Sisällönanalyysin avulla pystyn tarkastelemaan, kuinka juhlaan osallistujat rakentavat ja jakavat yhteisiä merkityksiä, ja miten ne kiteytyvät Havis Amandan hahmoon osana rituaalista ja karnevalistista juhlakokemusta.

1.7 Tutkimusetiikka

Tutkimukseni aihe ei sisällä erityisiä eettisiä haasteita, sillä se käsittelee kulttuurista ilmiötä, jossa ei ole arkaluontoisia tai henkilökohtaisia tietoja. Aineistoni koostuu julkisesti saatavilla olevista kuvasisällöistä ja YouTube-videoista, jotka ovat saatavilla verkossa eri uutismedioiden julkaisuissa. Julkisesti jaettuja kuvia saa käyttää siteeraamalla opinnäytetyössä, kunhan niihin viitataan oikealla tavalla (Tekijänoikeuslaki 404/1961). Aineistossani on kuvia ja videoita vain niistä lähteistä, joiden käytön koen hyvän tieteellisen käytännön mukaisiksi. Tällaisia lähteitä ovat tässä tapauksessa eri suomalaisten lehtien verkkosivustot sekä YouTube.

Analyysiä tehdessäni on tärkeää, etten kuvaile kuvissa näkyviä ihmisiä heidät tunnistettavalla tavalla, vaan keskityn vaatetukseen, toimintaan, käytökseen ja rituaaleihin. Näin säilytän yksilöiden anonymiteetin ja kunnioitan heidän yksityisyyttään, vaikka kuvat ovat julkisesti saatavilla. Ja vaikka osassa kuvista voi tunnistaa niissä esiintyvien henkilöiden kasvoja, materiaali on kuvattu julkisessa tilassa osana laajasti dokumentoitua juhlaa. Voidaan siis olettaa, että juhlijat ovat olleet tietoisia mahdollisuudestaan tulla kuvatuksi. Kuvissa esiintyvät ovat tietoisia näkyvyydestään, eikä aineistoa tämän kontekstin vuoksi katsota arkaluonteiseksi.

Huolehdin myös siitä, että tutkimukseni noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä ja peruseriaatteita, joihin kuuluu rehellisyys, arvostus, luotettavuus ja vastuunkanto (HTK 2023). Tärkeää on myös huomioida oma tutkijapositioni ja tehdä tutkielmaa mahdollisimman

objektiivisesti. Suomalaisena minulla on etu ymmärtää ja nähdä analysoimissani kuvissa kulttuurisia elementtejä, jotka liittyvät Havis Amandan pyhyteen, mikä on hyödyksi tutkielman tekemisessä. Kuitenkaan ennakkoluuloni tai oletukseni eivät vaikuta itse analyysiin, vaan tutkimus perustuu aineiston ja teorian kautta tehtyihin tulkintoihin.

2 Teoreettinen viitekehys

2.1 Pyhä

Tutkielmani teoreettisen viitekehysten lähtökohtana on pyhän käsite ja sen määrittely. Hyödynnän Siyin Chenin, Rachel L. Ruttanin ja Matthew Feinbergin (2023) suhteellisen uutta pyhyiden määritelmää. Heidän tutkimuksensa testaa teoriaa esineiden pyhydestä taiteen kontekstissa. Heidän mukaansa taide-esineen pyhyys rakentuu ryhmässä. Yksilö voi kokea esineen pyhäksi ja tärkeäksi, koska se on osa jotain suurempaa, kuten yhteisön arvostusta.

Pyhä määräytyy usein yksilön antamien merkitysten kautta. Émile Durkheimin näkemys pyhästä on toiminut lähtökohtana monille myöhemmille, ei-uskonnollista pyhyttä käsitteleville teorioille. Durkheimin (1912) mukaan pyhät asiat eroavat arjesta ja tavallisuudesta, ja niitä pidetään arvokkaampina kuin muita asioita. Yksilö ei välttämättä koe jotakin asiaa tai esinettä henkilökohtaisesti pyhäksi, mutta sen suurempi merkitys yhteisössä voi silti tehdä siitä pyhän myös yksilölle. Yhteiset ja kollektiiviset uskomukset ovat keskeisiä pyhän esineen määrittelyssä. Julkiset esineet, kuten taideteokset, ovat harvoin henkilökohtaisesti pyhiä, vaan niiden pyhyys on sosiaalisesti rakentuvaa eikä siksi absoluuttista (Chen ym. 2023).

Myös Veikko Anttosen (1996b) mukaan pyhyys voi olla joko yksilöllistä tai yhteisöllistä. Usein pyhät asiat toimivat symboleina, jotka vahvistavat yhteisöllisyyttä. Pyhyys rakentuu aina tietyssä paikallisessa ja ajallisessa kontekstissa, eikä sen tarvitse olla muuttumatonta ja pysyvää. Se voi myös rakentua hetkellisesti, esimerkiksi tässä tapauksessa kultajuhlan ajaksi. (Anttonen 1996a).

Pyhyys rakentuu usein arjen vastakohtaksi, jossa juhla ja rituaali katkaisevat tavanomaisen elämänrytmin. Tällöin syntyy mahdollisuus pyhän kokemiseen. (Enges, Mahlamäki ja Virtanen 2015, 78). Tässä tapauksessa pyhä ei rajoitu ainoastaan uskonnollisiin konteksteihin, vaan se voi ilmetä myös ei-uskonnollisissa muodoissa. Pyhä voi syntyä esimerkiksi urheilun, taiteen tai populaarikulttuurin kautta, kun jokin tapahtuma koetaan merkityksellisenä ja yhteisöä kokoavana. Pyhään liitetään usein voimakkaita tunteita ja vaikuttavia kokemuksia, jotka voivat koskettaa myös niitä, joille ilmiö ei ole entuudestaan tuttu tai jotka eivät jaa sen perinteisiä merkityksiä (Mahlamäki 2015, 159).

Tässä tutkielmassa tarkastelen pyhyttä kulttuurisena ja sosiaalisena ilmiönä, joka rakentuu yhteisön kokemusten ja merkityksellisten tapahtumien kautta. Havis Amandan patsas, jääkiekon kultajuhlat ja siihen liitetyt tunteet muodostavat pyhyiden kokemuksen, joka ei ole

yksilöllinen vaan yhteisön kollektiivisten kokemusten heijastus. Pyhyys voi ilmetä juhlan aikana ei-uskonnollisessa kontekstissa hetkellisesti, kun yhteisö kokoontuu merkittävän ja juhlallisen tapahtuman äärelle. Juhlan ja rituaalin aikainen pyhä voi syntyä hetkellisesti, ja se voi tuottaa voimakkaita tunteita ryhmään kuulumattomillekin ihmisille.

2.2 Rituaalit

Juhlimiseen ja festivaaleihin kuuluu usein rituaaleja, jotka tekevät tapahtumasta erityislaatuisen. Rituaali on tiettyä aikana ja tietyissä tilanteissa toistuva toiminta, jolle on ominaista yhteisöllisyys ja perinteisyys. Uskonnolliset ja ei-uskonnolliset rituaalit kulkevat rinnakkain, vaikka niissä on eroja. Molemmissa kuitenkin korostuu yhteisön jäseniä yhdistävä toiminta sekä tärkeiden merkitysten välittäminen ja opettaminen seuraaville sukupolville. (Enges, Mahlamäki & Virtanen 2015, 72–23).

Symbolit ovat keskeinen osa rituaaleja. Ne ilmaisevat osallistujille tapahtuman merkityksiä ja yhteisön arvojärjestystä. Rituaaleissa käytetyillä esineillä on usein myös symbolinen merkitys. (Haasio, Mattila ja Kannasto 2024, 167). Symbolit toimivat yhteisöä yhdistävinä tekijöinä (Anttonen 1996b). Myös naisten symbolinen asema pyhän rakentajana on merkittävä. Anttosen (1996a) mukaan pyhän ja naisen historialliset merkitykset ovat samankaltaisia. Molemmat toimivat rajatekijöinä, joiden ympärille rakentuu kulttuurisesti merkittäviä rajoja ja niiden valvontaa. Näin ollen pyhä ja naisen ruumis voidaan symbolisesti rinnastaa toisiinsa.

Musiikilla on tärkeä rooli rituaaleissa. Se voi liittyä niin surun kuin ilon hetkiin ja toimii usein keinona saavuttaa yhteinen hurmostila. Myös tilalla ja paikalla on rituaaleissa erityinen merkitys. Paikka, jossa rituaali toteutetaan, on usein pyhä tai muuten erityinen. Se ei välttämättä ole rakennus tai virallisesti määritelty alue, vaan tärkeintä on sen merkityksellisyys rituaalin suorittajille. (Haasio ym. 2024, 169–171).

Urheiluun liittyvissä tapahtumissa rituaalit ilmentyvät selvästi. Tällaisissa tilanteissa sosiaaliset hierarkiat voivat hetkellisesti kadota, kun yhteisöllisyys korostuu. Tuntemattomien halailu ja yhdessäolo koetaan tapahtuman aikana normaaliksi, vaikka ne poikkeavat suomalaisesta arkikäyttäytymisestä. Tyypillisiä urheiluritualeja ovat esimerkiksi joukkueen värien käyttäminen asusteissa ja pukeutumisessa, tiettyjen juomien nauttiminen sekä yhteisten kannatuslaulujen laulaminen. Kannatuslaulut ovat perinteinen ja tunnettu rituaali erityisesti kansainvälisissä kilpailuissa omaa maata kannattaessa. Urheilijoista voi muodostua faneille

sankareita ja rituaalien keskushahmoja heidän luomansa yhteisöllisyyden vuoksi. (Haasio ym. 2024, 145–148).

Antropologi Victor Turnerin (1969) mukaan rituaalit sisältävät usein liminaalisia vaiheita eli siirtymätiloja, joissa yksilö ei ole enää entisessä roolissaan mutta ei vielä täysin uudessakaan. Tällaisissa välimuodoissa yhteisön tavanomaiset säännöt ja hierarkiat voivat hetkellisesti väistyä, ja tilalle astuu yhteisöllinen solidaarisuus. Tämä on erityisen tunnistettavaa esimerkiksi suurissa urheilujuhliissa, joissa yhteinen hurmos ja rituaalit synnyttävät hetkellisen pyhän kokemuksen.

Määrittelen rituaalin tässä tutkielmassa yhteisön jakamaksi, toistuvaksi ja symboliseksi toiminnaksi, joka keskittyy tiettyyn hetkeen tai tilaisuuteen. Rituaalit rakentuvat yhteisöllisyydelle, ja niiden kautta välittyvät yhteisön arvot ja merkitykset. Urheilujuhlia tarkastellessa rituaalit ilmentävät yhteisön yhteenkuuluvuutta ja jakamista, jossa sosiaaliset normit voivat hetkellisesti kadota, ja osallistujat kokevat yhteisen hurmoksen tilan. Rituaali tässä kontekstissa ei ole vain ulkoinen toimi, vaan se luo tilaa pyhälle, joka ilmenee hetkellisesti urheilun ja kansanjuhlien yhteydessä. Esimerkiksi Havis Amanda toimii juhlapaikkana, jossa rituaalit kuten kannatuslaulut ja kultajuhlille ominainen pukeutuminen luovat yhteisöllisyyttä ja voimakkaita tunteita.

2.3 Karnevaali

Kultajuhlat voidaan lukea festivaaliksi, koska ne ovat kansan itse järjestämä kulttuurinen juhla, jossa yhteisö on aktiivisesti mukana muokkaamassa tapahtumaa. Musiikki ja kovat äänet, kuten rummutus tai muu huomiota herättävä ääni, avaavat juhlan ja luovat eron arkielämään. Festivaaliin kuuluu usein esine tai asia, jonka merkitys juhlan aikana nousee erityisen tärkeäksi, kuten tässä tapauksessa Havis Amanda. Festivaaliin liittyvät pukeutuminen ja musiikki ovat olennainen osa juhlan muotoutumista ja yhteisön osallistumista siihen. (Abrahams 1982, 167).

Karnevaali on festivaalin alalaji, ja sen määrittelyssä käytän Bakhtinin (1984) teoriaa. Karnevaalin kolme keskeistä ja määrittävää elementtiä ovat: 1) Karnevaali tapahtuu usein valitussa paikassa, kuten torilla tai kaduilla, jotka osallistujat itse valitsevat. 2) Karnevaali syntyy yhteisön tahdosta 3) ja se luo tilan, jossa yhteiskunnan normit ja säännöt eivät ole voimassa. Karnevalismiin kuuluu maskit ja asut, joissa osallistujat voivat kokeilla uusia identiteettejä ja irtautua arjen rooleista. (Bakhtin 1984). Karnevaalissa yhteisön

osallistuminen, rituaalit ja symbolit, kuten pukeutuminen ja maskit, luovat tilan, jossa juhla itsessään on poikkeuksellinen ja jossa pyhyys voi syntyä kollektiivisesti.

2.4 Vernakulaari

Jääkiekon kultajuhlat torilla heti voiton jälkeen ovat esimerkki vernakulaarista toiminnasta. Vernakulaari toiminta tarkoittaa instituutioiden ulkopuolella tapahtuvaa ihmisten omaehtoista toimintaa, ilmaisua ja käytäntöjä, jotka ovat usein yhteisön jäsenten itse järjestämiä ja kokemia. Vernakulaari syntyy siis vastakohtana viralliseen ja institutionaaliseen, ja toimintana se usein haastaa tai muokkaa virallisia merkityksiä. Se on kansan omaehtoinen tapa toimia ja antaa merkityksiä asioille. (Fingerroos, Hämäläinen ja Savolainen 2020, 7). Omaehtoisuus on keskeinen piirre kultajuhlien luonteessa, sillä ne eroavat selkeästi virallisista, instituutioiden järjestämistä juhlista. Tällaisessa omassa, vapaasti organisoidussa juhlinnassa korostuu yhteisön oma rooli, jossa juhlapaikka, kuten Havis Amanda, saa merkityksensä nimenomaan osallistujien kokemusten kautta.

Vernakulaari pyhä on pyhyiden kokemus, joka ei ole sidoksissa virallisiin uskonnollisiin tai institutionaalisiin rakenteisiin, vaan se rakentuu yhteisön jäsenten arjessa ja heidän yhdessä luomissaan hetkissä. Vernakulaari pyhä rakentuu tilassa ja hetkessä, kun tilan käyttäjät muokkaavat siitä sellaisen. Tällainen pyhä on omaehtoisen toiminnan ja yhteisöllisyyden tuotosta. (Dickens 2020, 139–140). Tällöin myös yhteisön jäsenet eivät ole pelkästään juhlan vastaanottajia, vaan aktiivisia osapuolia, jotka antavat tilalle ja esineille pyhyiden ja merkityksen. Vernakulaarin pyhyiden kokemuksessa ei ole kyse pelkästään siitä, että tietyt tilat ja esineet koetaan pyhinä juhlan aikana. Kyse on myös siitä, kuinka yhteisö luo merkityksiä ja rituaaleja, jotka haastavat perinteisiä auktoriteetteja ja virallisia pyhyiden tulkintoja. Tämä pyhyiden kokemus ei ole staattinen, vaan se on jatkuvasti muotoutuva ja yhteisön jäsenten kokemuseräisesti elävä ilmiö, joka jää elämään juhlan jälkeenkin.

3 Aineiston analyysi

3.1 Karnevalismi ja normien rikkominen

Suomalaisia pidetään yleisesti hiljaisina ja varautuneina, mutta kultajuhlissa käyttäytyminen näyttäytyy päinvastaisena. Juhlijat laulavat ja huutavat kovaan ääneen Suomeen ja jääkiekkoon liittyviä lauluja ja huudahduksia. Jääkiekkofanit Havis Amandan ympärillä muodostavat karnevalistisen kansanjuhlan, joka muistuttaa Mihail Bakhtinin (1984) määrittelemää karnevaalia: hetkellinen, yhteisöllinen ja normien vastainen juhla, jossa "arkijärjestys" kumoutuu ja tilalla on leikillinen kaaos. Karnevaali rikkoo tavanomaisia sääntöjä ja mahdollistaa vapautumisen arjen rooleista. Tällainen ilmapiiri on nähtävissä useissa kuvissa ja videossa, joissa ihmiset kiipeävät patsaan päälle, huutavat, laulavat, kastautuvat suihkulähteessä tai istuvat sen reunoilla. Tällainen toiminta olisi arkipäivänä epäsovivaa tai jopa kiellettyä.

Pukeutuminen on merkittävä osa karnevaalin rakentumisesta (Abrahams 1982, 167). Juhlijoilla on päällään kultajuhlissa selkeästi karnevaaliin liittyviä asusteita: Suomen jääkiekkjoukkueen pelipaitoja ja Suomi-teemaisia huiveja ja muita esineitä sekä paljon Suomen lippuja. Jokaisessa aineiston kuvassa esiintyy ihmisiä, joilla on Suomen jääkiekkjoukkueen pelipaita päällä. Suomen lippuja näkyy yhdeksässä kuvassa. Taulukosta 1 voi huomata, että päähineitä Suomen lipun väreissä esiintyy viidessä kuvassa, kuvissa 1, 2, 3, 4 ja 10, sekä huiveja kolmessa, kuvissa 1, 3 ja 8. Ihmisiä sinivalkoisissa kasvomaaleissa on kuvissa 3 ja 9. Videossa esiintyy vielä enemmän ihmisiä kaikissa edellä mainituissa vaatteissa ja asusteissa. Lisäksi videossa näkyy sinisiä peruukkeja, jääkiekkokypäriä, ylioppilaslakkeja ja joulupukiksi pukeutunut henkilö. Videossa näkyy myös kymmeniä riisuutuneita ihmisiä, joilla on päällään vähimmillään pelkät alusvaatteet.

Pukeutuminen on keskeinen osa karnevaalia, sillä se mahdollistaa identiteettien uudelleenmuotoilun ja leikin. Aineiston kuvissa toistuu samanlainen visuaalinen estetiikka: sinivalkoiset värit, jääkiekkopaidat, päähineet, kasvoihin maalatut liput sekä Suomen lippuja heiluttavat tai kehoihinsa kietovat juhlijat. Nämä kaikki yhdessä luovat juhlaan kollektiivisen karnevaaliasun. Samalla nämä vaatteet liittävätkin yksilön osaksi suurempaa symbolista yhteisöä ja ovat kansaa yhdistävä tekijä jääkiekon kontekstissa (Saarinen 2019, 64). Monet pukeutuvat humoristisesti tai liioitellusti, mikä tuo juhlaan karnevaalille ominaista parodian ja ilottelun henkeä. Esimerkkinä kuvassa 1 näkyvä jättimäinen Muumeista tuttu "mörkö", joka sijoitetaan patsaan päälle. Se toimii kunnianosoituksena Marko "Mörkö" Anttilalle vuoden 2019 MM-

kisojen ratkaisevista suorituksista, ja se on samalla leikillinen karnevaalielementti. Mörkö on myös yhteisön kollektiivisen huumorin toteutusta karnevalististen piirteiden alla.

Kuva 1. Juhlijat pukivat Havis Amandan päälle Mörkö-asun vuoden 2019 kultajuhlissa. Kuva: Juuso Pellava.

Riisuutuminen ja alastomuus kultajuhlissa ilmentää hetkellistä vapautumista arjen normeista ja hierarkioista. Mikhail Bakhtinin (1984) mukaan karnevaalissa ruumis ja kehollisuus nousevat keskiöön, ja rajoja rikkova käyttäytyminen, kuten riisuutuminen, nähdään osana juhlan vapauttavaa ja yhteisöllistä luonnetta. Kehollisuudella tarkoitetaan kehon kautta kokemista, tuntemista ja toimimista, milloin keho on yhteydessä mieleen ja on ihmiselle tapa kokea maailmaa (Värrin 2004, 15–16). Kultajuhlissa alastomuus ei ole pelkkä normien rikkomus, vaan osa kehollista ja rituaalista ilmaisua, jossa juhlan poikkeuksellisuus ja yhteisöllinen juhla konkretisoituvat. Riisuutuminen liittyy kehollisen ilmaisun lisäksi Havis Amandan altaaseen ja sen vesielementtiin. Altaassa kastuminen ja kastautuminen saavat ihmiset riisumaan vaatteitaan.

Karnevaalissa esiintyy usein myös naamioitumista, vaikka jääkiekkofanit eivät välttämättä käytä varsinaisia naamioita. Sen sijaan he pukeutuvat jääkiekkomaajoukkueen väreihin tai muuttavat ulkoasuun niin, että se poikkeaa heidän arkisesta itsestään. Esimerkiksi videossa esiintyvä joulupukiksi pukeutunut henkilö on myös hyvä esimerkki naamioitumisesta. Tällaisella pukeutumisella virittäydytään juhlan tunnelmaan ja karnevaalin tuntuun.

Pukeutumisen ja karnevalistisen käytöksen yhteisvaikutus luo Havis Amandan ympärillä hetkellisen tilan, jossa viralliset normit, yksilölliset rajat ja arjen hierarkiat väistyvät. Tila muuttuu hetkellisesti vapauden, juhlan ja kansallisen hurmoksen ilmapiiriksi, visuaalisesti, kulttuurisesti ja sosiaalisesti. Tämä tekee siitä karnevaalin kaikissa sen merkityksissä.

Karnevaalille tyypillinen käyttäytyminen ei rajoitu vain juhlintaan ja pukeutumiseen, vaan ulottuu myös keholliseen ja sosiaaliseen kanssakäymiseen, joka poikkeaa tavallisista normeista. Kuvissa näkyy ihmisiä ilman paitaa, housuja tai jopa pelkissä alusvaatteissa, mikä korostaa karnevaalin fyysistä ja aistillista ulottuvuutta. Arkielämässä tällainen pukeutuminen julkisessa kaupunkitilassa olisi häiritsevää tai epäasiallista, mutta karnevaalitulassa se hyväksytään ja jopa odotetaan. Kehollisuus saa juhlassa uuden merkityksen, se ilmentää vapautta, tunnetta ja yhteisöllisyyttä.

Kuvissa näkyvä ihmisten läheisyys ja halailu konkretisoituu aineistoni videossa. Tuntemattomat ihmiset ovat toistensa kanssa läheisissä kanssakäymisissä halailujen, hyppimisien ja juhlimisen myötä. Videossa kuultu ”Tänään ollaan kaikki ystäviä!”-huudahdus kiteyttää hyvin koko juhlan tunnelmaa. Yhteisöllisyys ja kansallinen identiteetti korostuvat juhlassa. Rakkaudentunnustukset tuntemattomille ovat yleisiä osana kansanjuhlan tunnekuohua. Nämä ilmaisut eivät ole suunnattuja yksilölle vaan kansalle, yhteisölle ja yhteiselle kokemukselle. Karnevaali toimii ikään kuin sallittuna poikkeustilana, jossa fyysinen läheisyys, paljaus, riehakkuus ja suuret tunneilmaukset eivät ole sopimattomia vaan oikeutettuja ja odotettuja. Juhlijat rikkovat arkisia ja kulttuurisia normeja yhteisessä hurmostilassa yhteisöllisyyden puitteissa.

Yksi aineiston karnevalistisista piirteistä on alkoholin näkyvä läsnäolo. Kuvissa ja erityisesti videossa esiintyy juhlijoita juomien kanssa tai selkeästi humaltuneina. Humalatila ilmenee kehollisesti horjumisena, riehakkuutena ja kontrollin löystymisenä. Engesin ym. (2015, 70) mukaan alkoholi ja humaltuminen ovat karnevaalille ominaisia, sillä ne hälventävät sosiaalisia rajoja ja irrottavat osallistujat arjen itsesäätelystä. Alkoholilla on kaksoisrooli: se lisää juhlan vapautta, mutta myös vahvistaa yhteisöllisyyttä ja voi edesauttaa pyhyiden kokemusta vernakulaarin juhlan kontekstissa.

Taulukko 1. Rituaalisten ja karnevalististen piirteiden esiintyminen aineiston kuvissa 1–10 ja videossa.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Video
Veistokselle kiipeäminen	x	x	x	x	x			x	x	x	x
Altaassa oleminen				x	x	x	x	x			x
Altaassa kastautuminen				x		x	x				x
Havis Amanda puettuna	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x
Suomi-teemainen päähine	x	x	x	x						x	x
Suomi-teemainen huivi	x		x					x			x
Suomen pelipaita	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Suomen lippu	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x
Sinivalkoista kasvomaalia			x							x	x
Dokumentointi	x	x	x	x		x			x		x
Ihmisten läheisyys	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x
Riisuutuneita	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Kädet ilmassa	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Hurraaminen		x	x	x	x		x	x	x	x	x

*Vihreällä on merkattuna toiminta suhteessa patsaaseen, sinisellä symbolinen pukeutuminen sekä punaisella juhlan ilmaiseminen ja jakaminen.

3.2 Kultajuhlien rituaalit

Havis Amanda -veistos ja sen suihkulähde toimivat näkyvänä keskipisteenä kultajuhlien aikaan. Aineistoni kuvissa toistuu tiettyjä juhlinnan muotoja, joita voidaan tulkita osaksi omaehtoista, vernakulaaria rituaaliperinnettä. Kahdeksassa kuvassa juhlijat ovat kiivenneet Havis Amandan päälle, ja kahdessa muussa veistoksen lähiympäristöön, kuten suihkulähteen altaaseen. Altaassa näkyy juhlijaita viidessä kuvassa, kuvissa 4, 5, 6, 7 ja 8; he uivat, kastautuvat tai muuten leikkivät vedessä. Videossa juhlinta on keskittynyt Havis Amandan altaaseen, jossa kymmenet ihmiset uivat, kastautuvat ja juhlivat riehakkaasti. Altaaseen meno on pakollinen osa Havis Amandan päälle kiipeämistä ja tällä tavoin osa itse rituaalia. Allas ja siinä tapahtuva toiminta, kuten uiminen ja muu leikillinen oleminen, ovat kuitenkin itsessäänkin selkeästi näkyviä merkittäviä rituaaleja aineistossa.

Vuoden 2022 kultajuhlusta tuotetuista kuvista kaikissa Havis Amanda on joko kääritty Suomen lippuun tai puettu Suomen jääkiekon pelipaitaan, mikä korostaa kansallista identiteettiä ja yhteisöllisyyttä. Vuoden 2019 juhlassa Havis Amanda on puettu Mörkö-hahmoksi. Videossa näkyy patsas ensin Mörkö-asuun puettuna ja myöhemmin Suomen lippuun käärittyinä. Havis Amandan pukeminen tai kääriminen Suomen lippuun ei ole vain

kansallisuuden ulkoinen ilmentäminen, vaan se toimii symbolisena rituaalina, joka ilmentää yhteisön kansallista yhteenkuuluvuutta ja identiteettiä. Urheilijat, kuten jääkiekkoilijat, voivat muodostua faneille sankareiksi ja rituaalien keskushahmoiksi heidän luomansa yhteisöllisyyden vuoksi (Haasio ym. 2024, 145–148).

Juhlinta on selvästi kehollista ja ruumiillista. Nämä piirteet korostuvat selvästi aineistossani, jossa näkyy useita kehollisia ilmaisutapoja. Kaikissa kuvissa esiintyy ainakin yksi henkilö ilman paitaa, ja yhdeksässä kuvassa näkyy hurraamisen eleitä, kuten ihmisiä kädet ilmassa ja antamassa suosionosoituksia. Myös halailua ja suudelmia esiintyy useissa kuvissa ja videossa, jossa kymmeniä ihmisiä on osittain riisuutuneina ja nauttii juhlan riemusta. Tämä kehollinen juhlinta muistuttaa Engesin, Mahlamäen ja Virtasen (2015) pohdintoja rituaaleista, joissa yhteisön jäsenet ilmentävät tunteita ja osallisuutta fyysisesti, ja missä yhteisöllinen kokemus menee arjen normien ulkopuolelle. Keholliset eleet, kuten halailu ja hurraaminen, ovat myös osa sitä liminaalista tilaa (Turner 1969), jossa sosiaaliset roolit ja hierarkiat hetkellisesti katoavat, ja tilalle astuu yhteisön yhtenäisyyttä korostava juhla. Tämä kehollisuus ei ole vain yksittäinen ilmiö, vaan se on osa rituaalien toistuvia käytäntöjä, jotka siirtyvät sukupolvelta toiselle ja luovat merkityksellisiä yhteisöllisiä kokemuksia. Suuret tunnereaktiot kuuluvat urheilutapahtumiin ja ne yhdistävät kansaa (Saarinen 2019, 62), mikä selittää osaltaan tunnereaktioiden jakamista läheisesti tuntemattomienkin kanssa.

Kannatushuudot ja yhteislaulut ovat perinteinen osa urheiluun liittyviä rituaaleja. Aineistoni videossa kuuluu juhlintaan liittyviä erilaisia huutoja ja lauluja: ”Suomi! Suomi!”-huudot, ”Mörkö! Mörkö!”-huudot, ”Suomi on uusi maailmanmestari!”-huudot, ”Ihanaa, leijonat, ihanaa!”-huudot ja Maamme-laulu. Kaikki nämä huudot ovat ominaisia ja tunnettuja suomalaisille jääkiekkofaneille. Samalla myös suomalaisten symbolien, kuten sinivalkoisten vaatteiden, Suomen lippujen ja jääkiekkomaajoukkueen pelipaitojen käyttö vahvistaa kollektiivista identiteettiä. Saarisen (2019, 64) mukaan kansalliset symbolit, johon myös jääkiekko itsessään kuuluu, korostavat kansallista identiteettiä.

Kuvaamisen ja dokumentoinnin rooli on myös merkittävä. Kuudessa kuvassa (kuvat 1, 2, 3, 4, 6 ja 9) juhlijat ottavat kuvia itsestään, toisistaan ja Havis Amandasta, jaettavaksi sosiaalisessa mediassa tai säilytettäväksi muistona. Videossa kuvataan monia ihmisiä, jotka kuvaavat tapahtumaa tai itseään puhelimellaan. Näin rituaalit siirtyvät yksittäisistä hetkistä osaksi laajempaa kollektiivista kertomusta ja muistoa, jota voidaan välittää myös tuleville sukupolville. Rituaalien luonteeseen kuuluu, että ne toistuvat ja välittyvät uusille sukupolville (Enges, Mahlamäki & Virtanen 2015, 73). Kultajuhlien rituaalit rakentuvat tietyille toistuville

käytännöille, jotka luovat niistä helposti tunnistettavan ilmiön, vaikka ne eivät ole virallisesti organisoituja. Nämä elementit, kuten kiipeäminen, kastautuminen, huudot, laulut, symbolit, ruumiillisuus ja dokumentointi, muodostavat kultajuhlien toistuvat rituaalit. Rituaaleille on ominaista niiden kyky välittyä sukupolvelta toiselle. Ne ovat merkityksellisiä käytäntöjä, jotka uusintavat yhteisöllisyyttä ja kansallista tunnetta. Näin rituaalit eivät ainoastaan heijasta juhlan hetkeä, vaan rakentavat jatkuvuutta, perinnettä ja kulttuurista muistia osaksi vernakulaaria juhlakulttuuria.

Kultajuhlien rituaalit heijastavat myös Victor Turnerin (1969) käsitettä liminaalivaiheesta. Turner kuvaa liminaalivaihetta siirtymätilaksi, jossa yhteisön tavanomaiset roolit ja hierarkiat väistyvät, ja yksilöt kokevat hetkellisen vapautumisen perinteisistä rajoista. Tämä kokemus on selvästi läsnä kultajuhlissa, joissa juhlijat, osana yhteisön juhlaa, irtautuvat arkipäivän rooleistaan. Havis Amandan ympärille kokoontuvat ihmiset eivät ole enää arkielämänsä rooleissa, vaan he astuvat tilaan, jossa yhteisön yhtenäisyys ja riemu korostuvat. Rituaalit, kuten huudot, laulu ja ruumiillinen juhla, luovat hetkellisiä liminaalituloja, joissa sosiaaliset ja kulttuuriset rajat häilyvät ja yhteisön jäsenet kokevat yhteisen hurmoksen ja pyhyden.

3.3 Vernakulaari juhlinta ja kansallinen identiteetti

Havis Amandan patsaalle kokoontuminen kultajuhlien yhteydessä on esimerkki omaehtoisesta, vernakulaarista juhlimisesta, joka rakentaa ja vahvistaa kansallista identiteettiä. Juhla ei ole instituutioiden järjestämä, vaan syntyy spontaanisti ihmisten omasta aloitteesta. Juhlijat valitsevat tilan, tavat ja rytmin itse, jolloin tapahtumasta muodostuu kansan näköinen ja kokoinen ilmaus yhteisestä ilosta ja ylpeydestä.

Vernakulaarin juhlan luonteeseen kuuluu myös hetkellinen vallansiirto: julkinen tila otetaan haltuun ja sille annetaan uusia merkityksiä. Havis Amandan juhlintaa leimaa symbolinen valta, jossa ihmiset ylittävät aitoja, kiipeävät patsaalle ja muuttavat sen tarkoitusta hetkellisesti. Suojellusta veistoksesta tulee yhteisöllisen riemun keskus. "Mantan kaappaaminen" on rituaali, joka rikkoo tilan normaalit säännöt ja osoittaa, että juhla kuuluu kansalle, ei hallinnoivalle taholle. Tämä tilallinen haltuunotto rakentaa paitsi yhteenkuuluvuuden tunnetta, myös vahvistaa kokemusta siitä, että juhla on aito, oma ja jaettu.

Kansainvälisissä jääkiekkokilpailuissa saavutettu voitto toimii erityisen vahvana symbolina kansalliselle identiteetille. Se tarjoaa harvinaisen hetken, jossa Suomen kokoinen pieni kansakunta voi kokea ylpeyttä ja näkyvyyttä globaalilla arenalla. Voitto on urheilullisen saavutuksen lisäksi merkittävä koko yhteisölle. Voitto yhdistetään suomalaiseen sisuun ja

sitkeyteen, ja se koetaan koko kansan voittona ja yhteisöllisyyttä kohottavana tapahtumana. Lisäksi kansalliset symbolit toimivat kansallisen identiteetin viestijöinä. Taulukosta 1 voi nähdä, kuinka aineiston jokaisessa kuvassa esiintyy ainakin jotain symbolista vaatetusta. Yhtenäinen pukeutuminen oman maan väreihin ja Suomen lipulla on suuri vaikutus yhtenäisen ja kansallisen identiteetin kokemiseen juhlissa. (Saarinen 2019). Tällaiset hetket tuovat yhteen ihmisiä eri taustoista jakamaan yhteisen kokemuksen.

Havis Amandan kultajuhlat ilmentävät vernakulaaria juhlakulttuuria, jonka ydin on yhteisön omaehtoisessa osallistumisessa ja tilan hetkellisessä haltuunotossa omilla ehdoillaan. Vuoden 2022 kultajuhlissa Havis Amanda oli aidattu ja sen ympärillä oli tiukasti valvottuja turvatoimia. Niiden tarkoituksena oli estää patsaan päälle kiipeäminen ja varmistaa, että kansa ei pääse rikkomaan viranomaisten asettamia rajoja. Kuitenkin näistä toimenpiteistä huolimatta, juhla toteutui. Ihmiset löysivät keinoja päästä patsaalle, ja viranomaisten estot eivät kyenneet estämään joukkovoimaa, joka eteni Havis Amandan luo. (Alanne ja Lehtonen 2022). Ilmiö heijastaa yhteisön voimaa ja sen kykyä ylittää viralliset rajat. Se korostaa, että vernakulaarit juhlakäytännöt eivät synny viranomaisten ohjauksessa, vaan rakentuvat kansan omissa käytännöissä ja toiminnassa.

Tässä yhteydessä voidaan tarkastella myös joukkovoiman roolia pyhyiden rakentumisessa. Kultajuhla Havis Amandan ympärillä on yhteisön itsejärjestämä juhla, joka ei ole sidottu virallisiin sääntöihin tai rajoihin. Vaikka viranomaiset yrittivät estää mahdollisen häiriön luomisen patsaalle kiipeämisen kautta, juhlan osallistujat osoittivat, että kollektiivinen voima ja yhteisön yhteinen tahto voivat ohittaa ja kumota ulkopuolisen valvonnan. Tätä tapahtumaa voidaan tarkastella myös osana pyhyiden rakentumista: vaikka viranomaisten pyrkimykset pyrkivät kontrolloimaan tilan käyttöä, yhteisö määrittää, mitä Havis Amanda heille tarkoittaa. Patsaalle kiipeäminen ja sen symbolinen "pyhittäminen" jääkiekon ja Suomen kansallisen identiteetin kautta, tapahtuvat vernakulaarissa juhlissa. Se ei ole vain kansallisuuden ilmentymä vaan myös eräänlainen kulttuurinen ja pyhä hetki, joka ylittää virallisten sääntöjen rajat.

Suomen liput, sinivalkoiset vaatteet, jääkiekkjoukkueen pelipaidat ja Suomi-asusteet tekevät kansallisista symboleista yhteisesti jaettuja. Samoin yhteiset huudot ja laulut, kuten "Suomi! Suomi!"-huuto tai Maamme-laulu, luovat hetkellistä, mutta vahvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tämä tukee Saarisen (2019) esittämää käsitystä symbolien ja jääkiekon tuottamasta yhteenkuuluvuuden tunteesta ja kansallisesta identiteetistä. Näissä hetkissä kansallinen identiteetti ei ole vain symbolinen, vaan se koetaan yhdessä kehollisesti ja äänellisesti.

Vernakulaarissa juhlakulttuurissa kansallinen identiteetti ei näyttäyty valtion virallisena juhlaperinteenä, vaan elävänä ja tunteisiin vetoavana kokemuksena. Se syntyy yhdessäolosta ja kulttuuristen symbolien yhteisestä käyttämisestä, joissa kansa itse on aktiivinen osapuoli. Tällainen juhla on osallistujille tilaisuus kokea ja jakaa yhteinen kansallinen identiteetti ei virallisten instituutioiden, vaan omien kokemusten kautta.

3.4 Havis Amandan pyhyys ja symboliikka

Ymmärtääksemme Havis Amandan pyhyttä kultajuhlien aikana, on tarkasteltava juhlahetken kulttuurista kontekstia, jossa pyhyys rakentuu (Abrahams 1982, 164–165). Havis Amanda ei ole pyhä itsessään, vaan sen merkitys muuttuu tilanteen mukaan: juuri juhlan rituaalit ja yhteisöllinen toiminta tekevät siitä hetkellisesti pyhän. Pyhyys ei ole pysyvä ominaisuus, vaan se on sidoksissa tilaan, aikaan ja siihen liittyviin kulttuurisiin käytäntöihin. Tässä kontekstissa Havis Amandan rooli muuntuu, arjen taideteoksesta tulee kultajuhlan keskipiste ja yhteisön merkityksellistämä paikka.

Se, että Havis Amanda on vakiintunut kultajuhlien tapahtumapaikaksi, kertoo pyhyiden sosiaalisesta rakentumisesta. Patsas ei ole itsessään pyhä, vaan sen merkitys syntyy yhteisöllisestä käytöstä ja kultajuhlien rituaaleista. Havis Amandan luokse kokoontuminen, sen päälle kiipeäminen, koskettaminen ja pukeminen tekevät patsaasta tilapäisesti pyhän. Pyhyys ei siis ole kiinteä ominaisuus, vaan se on tilanne- ja yhteisöpohjaisesti rakennettu kokemus. Tämä ilmiö on linjassa Chenin ym. (2023) pyhyiden määritelmän kanssa, jonka mukaan taide-esineen pyhyys ei ole esineessä itsessään, vaan se rakentuu ryhmässä. Yksilö voi kokea esineen pyhäksi ja tärkeäksi, koska se on osa jotain suurempaa, kuten yhteisön arvostusta. Tällöin esineen pyhyys on sosiaalisesti määritetty ja yhteisön kollektiivisen arvostuksen tulos. Durkheimin (1912) mukaan pyhät asiat eroavat arjesta ja tavallisuudesta, ja niitä pidetään arvokkaampina kuin muita asioita. Havis Amanda ei siis ole pyhä itsessään, mutta sen pyhyys rakentuu yhteisön toiminnan ja merkityksentäyttämisen kautta. Kultajuhlan aikana patsas saa erityisen merkityksen, joka syntyy juhlijoiden yhteisöllisistä ja rituaalisista käytännöistä.

Havis Amanda ei ole kultajuhlien aikana vain veistos tai suihkulähde, vaan se toimii tärkeänä symbolina, joka edustaa kansallista voittoa, yhteisöllisyyttä ja juhlan tunnetta. Patsaalle kiipeäminen, sen halaaminen ja pukeminen jääkiekkjoukkueen pelipaitaan tai Suomen lippuun ovat rituaalisia tekoja, jotka nostavat sen arjesta poikkeavaan asemaan. Näissä toistuvissa eleissä Havis Amanda toimii kansallisen tunteen ruumiillistumana – sen koskettaminen on kuin osa voittoa koskettaisi juhlakansaa. Suihkulähteessä kastautuminen ja

patsaalle kiipeäminen voidaan nähdä pyhään liittyvinä riitteinä, joissa juhlija hetkellisesti ylittää arkisen itsensä ja liittyy osaksi suurempaa yhteistä kokemusta.

Kaikissa paitsi yhdessä kuvassa Havis Amanda on puettu monenlaisiin asusteisiin, jotka symboloivat suomalaista identiteettiä ja jääkiekon voittoa. Esimerkiksi Manta on puettu Mörkö-asuun, jääkiekkopelipaitaan ja Suomen lippuun, jotka kaikki ovat voimakkaita kulttuurisia symboleja. Suomen jääkiekkopelipaita symboloi suoraan juhlistua voittoa ja kansallista urheiluhenkä. Suomen lippu puolestaan on keskeinen kansallinen symboli, joka yhdistää juhkakansan yhteiseen identiteettiin ja tunteen jakamiseen. (Saarinen 2019). Näillä pukeutumisen eleillä Manta "merkitään" jääkiekkovoiton ja suomalaisuuden kantajaksi, ja samalla veistos itsessään saa uuden, hetkellisen merkityksen. Se ei ole enää vain taideteos, vaan se on osa kultajuhlien rituaalia, jossa yhteisö voi muokata ja tulkita kansallista symbolia omalla tavallaan luoden kollektiivisia merkityksiä ja yhteenkuuluvuutta.

Havis Amanda ei ole vain juhlan keskipiste, vaan sen naishahmoisuus tekee siitä erityisen merkityksellisen symbolin. Patsas esittää nuorta, alastonta naista, joka alkuperäisessä kontekstissaan edusti merenneitona Helsingin syntyä ja meren läheisyyttä. Kultajuhlien rituaaleissa tämä naisfiguuri saa kuitenkin uusia, kerrostuneita merkityksiä. Patsaalle kiipeäminen, sen halaaminen, suuteleminen ja pukeminen jääkiekkjoukkueen pelipaitaan eivät ole neutraaleja tekoja, vaan ne kohdistuvat nimenomaan naisruumiiseen. Tällöin naiseus toimii juhlan ruumiillistamisen ja kansallisen tunteen ilmentämisen välineenä.

Anttosen (1996a) mukaan pyhän ja naisen historialliset merkitykset ovat samankaltaisia: molemmat toimivat rajatekijöinä, joiden ympärille rakentuu kulttuurisesti merkittäviä rajoja ja niiden valvontaa. Kun Havis Amandaa kosketetaan, koristellaan tai sen päälle kiivetään, ylitetään myös näitä rajoja – samalla rakennetaan symbolista yhteyttä pyhään, juhlaan ja kansalliseen voittoon. Naiseus toimii tässä kontekstissa riittien alustana, jonka kautta juhlija irtautuu arjesta ja liittyy osaksi suurempaa yhteisöllistä kokemusta. Näin patsaan naiseus ei ole juhlahumussa sivullinen tekijä, vaan olennainen osa sen rituaalista ja symbolista voimaa.

Nämä historialliset jännitteet naiskuvan ja julkisen tilan välillä heijastuvat edelleen nykyajan juhlaikäytänteissä. Vaikka nykykontekstissa patsaan rooli on muuttunut, sen herättämä keskustelu ja siihen kohdistuvat rituaalit osoittavat, kuinka voimakas ja monikerroksinen symboli naiseus voi olla kansallisessa juhlauskulttuurissa. Havis Amandan naisruumiillisuus ei ole pelkkä muoto, vaan se toimii edelleen latautuneena näyttämönä, jossa käydään yhteiskunnallista keskustelua kehosta, sukupuolesta, kansallisesta identiteetistä ja pyhydestä. Aiemmat kiistat, joita Viholainen (2020) ja Kalha (2008) ovat kuvanneet veistoksen

moraalisesta ja sukupuolisesta vastaanotosta, osoittavat, ettei veistoksen merkitys ole koskaan ollut yksiselitteinen, eikä se ole sitä vielääkään. Juuri tämän vuoksi Havis Amanda on niin keskeinen osa kultajuhlaa. Se yhdistää kansallisen ylpeyden ja yhteisöllisyyden kerroksittain latautuneeseen symboliin, jonka merkitykset elävät, muuttuvat ja kiinnittyvät aina uudelleen juhlan kontekstissa.

4 Johtopäätökset ja yhteenveto

Havis Amandan kultajuhla on esimerkki vernakulaarista juhlakulttuurista, jossa kansallinen identiteetti rakentuu ja vahvistuu yhteisön omasta aloitteesta. Tämä ei ole valtion tai viranomaisten kontrolloimaa, vaan kansan luomaa ja elävää kulttuuria. Kultajuhla tarjoaa tilaisuuden, jossa kansallinen identiteetti ei ole pelkästään symbolinen, vaan se ilmenee voimakkaasti yhteisöllisenä, kehollisena ja pyhänä kokemuksena. Juhla on hetkellinen pyhyiden tila, jossa yhteisön jäsenet voivat kokea ja jakaa kansallista identiteettiä omilla ehdoillaan, vapaasti ja yhteisön arvojen mukaisesti. Kansallinen ylpeys ja yhteisöllisyys nousevat esiin paitsi visuaalisten elementtien, kuten pukeutumisen ja naamioitumisen, myös rituaalien ja yhteisöllisten tekojen kautta.

Kultajuhlien aikana Havis Amanda ei ole vain taideteos, vaan se muuttuu hetkellisesti pyhäksi paikaksi, joka symboloi yhteisön voimaa ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Patsaan pyhyys ei ole kiinteä ominaisuus, vaan se rakentuu juhlijoiden toiminnan ja rituaalien kautta. Patsaalle kiipeäminen, sen pukeminen ja sen koskettaminen luovat kollektiivisen kokemuksen, joka ylittää arkiset rajat ja luo uudenlaisen yhteisöllisyyden. Juhla ei ole vain tilaisuus fyysiselle riemulle, vaan se on myös symbolinen hetki, jossa yhteisön ja kansakunnan voima kiteytyy.

Havis Amandan naishahmoisuus on keskeinen osa sen merkitystä kultajuhlien symbolina. Aiemmat kiistat veistoksen sopivuudesta julkiseen tilaan (Viholainen 2020; Kalha 2008) osoittavat, että sen herättämät tunteet eivät ole uusia. Nykykontekstissa naisruumiillisuus toimii yhä voimakkaana näyttämönä, jossa juhlitaan, kommentoidaan ja rakennetaan kansallista identiteettiä. Tämä korostaa veistoksen monikerroksista ja muuttuvaa symboliarvoa, joka tekee siitä poikkeuksellisen merkityksellisen osan kansallista juhlakulttuuria.

Aineistossani esiintyvät karnevalistiset piirteet vahvistavat tätä yhteisöllisyyttä ja tilapäistä pyhyyttä. Karnevaalitunnelma, joka ilmenee alkoholin nauttimisessa, huudoissa, laulussa ja yhteisessä juhlimisessa, luo tilan, jossa tavalliset sosiaaliset ja kulttuuriset normit hälvenevät. Juhla saa leikkisän ja vapaamman luonteen, jossa pukeutuminen ja käyttäytyminen poikkeavat selvästi arkisista tavoista. Juhlijat pukeutuvat jääkiekkjoukkueen väreihin, Suomen lippuihin ja muihin kansallisiin symboleihin, jotka yhdistävät heidät kollektiiviseen kansalliseen identiteettiin. Nämä visuaaliset elementit, kuten naamioituminen ja liioitellut asusteet, edistävät yhteisön yhteenkuuluvuuden tunnetta ja mahdollistavat roolien rikkomisen. Kehollinen läheisyys ja alkoholin käyttö vahvistavat karnevalistista tunnelmaa, jossa vapaus

ja yhteisöllisyys ovat keskiössä. Tämä kaikki luo Havis Amandasta hetkellisen tilan, jossa normit ja hierarkiat poistuvat, ja tilalle astuvat yhteinen riemu ja kansallinen hurmos.

Havis Amandan rooli kansallisessa juhlakulttuurissa ei rajoitu vain visuaaliseen symboliin tai taideteokseen, vaan se muuttuu juhlassa dynaamiseksi välineeksi, joka yhdistää juhlijat osaksi yhteistä kokemusta. Tällöin patsas ei ole vain taideteos, vaan se toimii pyhänä paikkana, jossa yhteisön normit hälvenevät ja tilalle astuvat yhteinen riemu ja kansallinen ylpeys. Juhlan aikana Havis Amanda ei ole vain kulttuurinen monumentti, vaan se on tärkeä symboli, joka ilmentää kansallista voimaa ja yhteisön yhtenäisyyttä.

Kultajuhlaa voidaan pitää esimerkkinä siitä, kuinka vernakulaarinen juhla voi luoda tilan, jossa yhteisö voi itse määritellä kulttuurisen ja kansallisen identiteettinsä. Tällöin pyhyys ei ole sidottu uskonnollisiin tai virallisiin sääntöihin, vaan se syntyy kansan omista käytännöistä ja yhteisön rituaaleista. Havis Amandan kultajuhla on myös esimerkki siitä, kuinka kansan voima voi ylittää viranomaisten asettamat rajat ja luoda omaa kansallista ilmaisuaan. Tämä näkyy erityisesti vuoden 2022 kultajuhlassa, jossa viranomaisten yrityksistä huolimatta juhla toteutui ja patsas sai jälleen uuden merkityksen. Havis Amanda ei ollut enää vain virallinen muistomerkki, vaan se toimi kansan tilapäisenä pyhänä paikkana, jossa juhlittiin yhteisöllisyyttä, kansallista ylpeyttä ja juhlan riemua.

Tämän tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että kultajuhla on tilaisuus, jossa kansallinen identiteetti ilmenee voimakkaasti ja yhteisöllisesti. Se ei ole vain tilapäinen ilonosoitus, vaan se on osa kansan kulttuuriperintöä, joka elää ja muovautuu yhteisön kautta. Vernakulaarinen pyhä, joka ilmenee Havis Amandan kultajuhlassa, osoittaa, kuinka kulttuuriset käytännöt voivat muuttaa taideteoksen merkityksiä ja luoda pyhyyttä, joka on sidoksissa yhteisön kokemukseen ja toimintaan. Tällöin pyhyys ei ole vain uskonnollinen kokemus, vaan se on yhteisön määrittämä ja hetkellinen ilmiö, joka vahvistaa yhteisön identiteettiä ja yhteistä kokemusta.

Lähdeluettelo

Tutkimusaineisto

- Kuva 1. Pellava, Juuso. Juhlien kohokohtana Havis Amanda "mörötettiin" Marko Anttilaa kunnioittaen, kun patsaan päälle tuotiin jättimäinen mörköhahmo. 2019. Valokuva. Jatkoaika, 27.5.2019. Viitattu 17.2.2025. <https://www.jatkoaika.com/Kuvakooste/Havis-Amanda-m%C3%B6r%C3%B6tettiin-n%C3%A4in-Helsinki-sekosi-mestaruudesta/211731>
- Kuva 2. Helttunen, Jussi. 2022. Valokuva. Viitattu 17.2.2024. Ilta Sanomat, 30.5.2022. Viitattu 17.2.2025. <https://www.is.fi/kotimaa/art-2000008851012.html>
- Kuva 3. Helttunen, Jussi. Juhlinta jatkui ympäri Suomen myöhään yöhön. 2022. Valokuva. Ilta Sanomat, 30.5.2022. Viitattu 17.2.2025. <https://www.is.fi/urheilu/art-2000008850734.html>
- Kuva 4. Kallio, Jouko. Kaupungin taidemuseossa pelätään erityisesti Mantan ranteiden tai kaulan katkeavan juhlinnassa. 2022. Valokuva. Yle, 30.5.2022. Viitattu 17.2.2025. <https://yle.fi/a/3-12466739>
- Kuva 5. Kallio, Jouko. "Leijonien kiekkokultaa juhlivat nousivat jälleen Helsingissä hauraan Havis Amanda -patsaan päälle.". 2022. Valokuva. Yle, 30.5.2022. Viitattu 17.2.2025. <https://yle.fi/a/3-12466739>
- Kuva 6. Maisalmi, Joel. Havis Amanda muuttui uima-altaaksi, kun Helsingissä juhlittiin jääkiekon maailmanmestaruutta maanantain vastaisena yönä. 2019. Valokuva. Hämeen sanomat, 27.5.2019. Viitattu 17.2.2025. <https://www.hameensanomat.fi/paikalliset/5243249>
- Kuva 7. Jääkiekonn mm-kullan juhlintaa toukokuussa. 2019. Valokuva. Mtv uutiset, 13.11.2019. Viitattu 10.4.2025. <https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/perjantaille-odotetaan-kaikkien-aikojen-futishuunaa-ja-villia-juhlintaa-suihkulahteissa-helsingin-kaupunki-ei-kuitenkaan-aio-aidata-mantan-patsasta/7624380>
- Kuva 8. Pellava, Juuso. Juhlien keskipisteenä toimi jälleen Havis Amanda –patsas. 2019. Valokuva. Jatkoaika, 27.5.2019. Viitattu 17.2.2025. <https://www.jatkoaika.com/Kuvakooste/Havis-Amanda-m%C3%B6r%C3%B6tettiin-n%C3%A4in-Helsinki-sekosi-mestaruudesta/211731>
- Kuva 9. Björkstén, Tuomo. MM-kultaa juhlineet kiipesivät maanantain vastaisena yönä Mantan jalustalle. 2019. Valokuva. Yle, 28.5.2019. Viitattu 17.2.2025. <https://yle.fi/a/3-10805872>
- Kuva 10. Tuovinen, Päivi. Suomalaiset juhlivat jääkiekon MM-kultaa Mantan patsaalla keväällä 2022. 2022. Valokuva. Helsingin Uutiset, 16.3.2023. Viitattu 10.4.2025. <https://www.helsinginuutiset.fi/paikalliset/5793870>
- Video 1. Wilderness, Timo. 2019. ICE HOCKEY CHAMPIONSHIP TO FINLAND 2019 (WTF: Welcome To Finland #14). YouTube, 27.5.2019. Viitattu 10.4.2025. <https://www.youtube.com/watch?v=24pySkBn7gM>

Internet-lähteet

- Alanne, Joonas, Atte Lehtonen. 2022. ”Vapauttakaa Manta!” – Aidattu Havis Amanda sai kultajuhlijat riehumaan. Ilta-lehti 30.5.2022. Viitattu 20.4.2025. <https://www.iltalehti.fi/jaakiekon-mm-2022/a/3f2df35b-ff90-4145-a94d-1b404a1d2160>.
- Aykroyd, Lucas. 2023. Suomen kultainen matka Jääkiekon MM-kisoissa. IIHF 9.5.2023. Viitattu 11.4.2025. <https://www.iihf.com/fi/events/2023/wm/news/43272>.

- Kilpamäki, Heini. 2019. Ikoninen laulu raikaa joka kerta! Katso upeat tunnelmat kultavuosilta 1995 ja 2011. *Ilta-Sanomat* 28.5.2019. Viitattu 20.4.2025.
<https://www.is.fi/mmkiekko/art-2000006122770.html>.
- Leinonen, Pauliina. 2016. Kuva levinyt netissä jo 5 vuotta – Torilla tavataan -miehestä tuli Suomen menestyksen kasvot. *Ilta-Sanomat* 20.5.2016. Viitattu 20.4.2025.
<https://www.is.fi/viihde/art-2000001183259.html>.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja. 2/2023. Viitattu 28.3.2025. https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTKohje_2023.pdf.

Kirjallisuus

- Abrahams, Roger D.. 1982. “The Language of Festivals: Celebrating the Economy”.
 Teoksessa *Celebration: Studies in Festivity and Ritual*, toimittanut Victor Turner.
 161–177. Washington, D.C.: Smithsonian Institution Press.
- Anttonen, Veikko. 1996a. *Ihmisen ja maan rajat. “Pyhä” kulttuurisena kategoriana*.
 Helsinki: SKS.
- Anttonen, Veikko. 1996b. ”Mitä tutkimista pyhässä?”. *Tieteessä tapahtuu* 14(7).
<https://journal.fi/tt/article/view/58822>.
- Bairner, Alan. 2001. *Sport, Nationalism, and Globalization: European and North American Perspectives*. State University of New York Press.
<https://doi.org/10.2307/jj.18254457>.
- Bakhtin, Mikhail. (1965) 1984. *Rabelais and His World*. Englanniksi käänttänyt Helene Iswolsky. Bloomington: Indiana University Press.
- Chen, Siyin, Rachel L. Ruttan, and Matthew Feinberg. 2023. “Collective Transcendence Beliefs Shape the Sacredness of Objects: The Case of Art.” *Journal of Personality and Social Psychology* 124(3): 521–543. <https://doi.org/10.1037/pspa0000319>.
- Dickens, S. B.. 2020 Vernacular sacred spaces: Rethinking the roadside memorial in the United States. *Journal of Cultural Geography*, 38(2): 127–149.
<https://doi.org/10.1080/08873631.2020.1839308>.
- Durkheim, Émile. 1980 (1912). *Uskontoelämän alkeismuodot*. Suomentanut Seppo Randell.
 Helsinki: Tammi.

- Enges, Pasi, Tiina Mahlamäki, ja Timo J. Virtanen. 2015. Arki, juhla ja pyhä. Teoksessa *Askel kulttuurien tutkimukseen*, toimittanut Jaana Kouri. 61–82. Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201705226694>.
- Eskola, Jari ja Juha Suoranta. 1998. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Fingerroos, Outi, Niina Hämäläinen, ja Ulla Savolainen. 2020. ”Mikä vernakulaari?”. *Elore* 27(1): 4–14. <https://doi.org/10.30666/elore.95523>.
- Gordon, Tuula. 2001. Johdanto. Teoksessa *Nainen, naiseus, naisellisuus*, toimittaneet Minna Nikunen, Tuula Gordon, Sanna Kivimäki, ja Riitta Pirinen. Tampere: Tampere University Press. <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-5469-3>.
- Isotalo, Kimmo. 2021. *Luonnonjäiltä areenoille ja kansallislajiksi: suomalainen jääkiekkoilu liikunta- ja urheilukulttuuristen sekä yhteiskunnallisten muutosten ilmentäjänä*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-61-3715-5>.
- Kalha, Harri. 2008. *Tapaus Havis Amanda: siveellisyys ja sukupuoli vuoden 1908 suihkulähdekiistassa*. Tampere: SKS.
- Mahlamäki, Tiina. 2015. Pyhä tila. Teoksessa *Askel kulttuurien tutkimukseen*, toimittanut Jaana Kouri. 158–162. Turku: Turun yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201705226694>.
- Saarinen, Kasperi. 2019. ”Jääkiekko on meitä suomalaisia yhdistävä asia” – Suomalaisten nuorten perustelut jääkiekosta kansallisena symbolina. Yhteiskuntatutkimuksen pro gradu -tutkielma. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/115565>.
- Turner, Victor. 2007 (1969). *Rituaali: Rakenne ja communitas*. Helsinki: Summa.
- Viholainen, Aila. 2020. ”Havis Amanda ja aikalaisnaisliikkeen julkiset tulkinnat, kuvitelmat ja uskonto”. *Uskonnontutkija - Religionsforskaren* 9(2). <https://doi.org/10.24291/uskonnontutkija.v9i2.100706>.
- Värri, Veli-Matti. 2004. Hyvä kasvatustutkimus — kasvatustutkimus hyvään: Dialogisen kasvatustutkimuksen filosofinen tarkastelu erityisesti vanhemmuuden näkökulmasta. Tampere: Tampere University Press. <https://urn.fi/URN:ISBN:951-44-5558-4>.

Liite 1. Kuva-aineisto**Kuva 1. Kuvaaja Juuso Pellava.****Kuva 2. Kuvaaja Jussi Helttunen.****Kuva 3. Kuvaaja Jussi Helttunen.**

Kuva 4. Kuvaaja Jouko Kallio.

Kuva 5. Kuvaaja Jouko Kallio.

Kuva 6. Kuvaaja Joel Maisalmi.

Kuva 7. Mtv Uutiset.

Kuva 8. Kuvaaja Juuso Pellava.

Kuva 9. Kuvaaja Tuomo Björksten.

Kuva 10. Kuvaaja Päivi Tuovinen.

